

**ÜNİVERSİTE DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
COĞRAFYA BİLGİLERİNİN KALICILIĞI ÜZERİNE BAZI
DEĞİŞKENLERİN ETKİLERİ**
(*The Effects Of Some Variables On Lasting Geography
Knowledge Of University Senior Students*)

Yrd. Doç. Dr. Hamza Akengin *

Yrd. Doç. Dr. Hülya Kayalı*

ÖZET

Eğitim öğretim faaliyetlerinin en önemli sorunlarından biri değiştirilmek istenen davranış veya kazandırılan bilginin kalıcılığını sağlamaktır. Bilgilerin kalıcılığı üzerinde çeşitli faktörlerin etkili olduğu bilinmektedir. Derslerin uygulamaya yönelik olup olmaması, kazandırılmak istenen bilgilerin soyutluğu ve öğretim yöntemleri söz konusu faktörlerden bir kaçını oluşturmaktadır.

Sosyal bilimler içerisinde öğrencilerin öğrenmekte en çok zorlandığı ders coğrafyadır. Üniversitelerin sosyal bilimler bölümlerinde öğrenim gören ve anket uygulamasına katılan bazı öğrenciler ile yapılan görüşmelerde ÖSS'de en fazla yanlış cevaplanan soru grubunu coğrafya sorularının oluşturduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin sınavda gösterdikleri başarı ile coğrafya sorularını doğru cevaplama arasında ilişki olduğu dikkati çekmektedir.

Bu araştırmada tarama metodu kullanılarak, mezun olunan lise, sınıftaki öğrenci sayısı, uygulanan öğretim yöntemi ve öğrencilerin bu dersi sevip sevmedikleri gibi değişkenlerin coğrafya bilgilerinin kalıcılığı üzerindeki etkisi araştırılmaktadır.

Araştırmada uygulanan anket öğrencilerin kişisel bilgilerini, öğretim üzerinde etkili olduğu düşünülen değişkenleri ve özellikle genel ve Türkiye coğrafyası bilgilerini ölçmeye yönelik sorulardan oluşan bölümlerden oluşmaktadır.

Araştırmadan elde edilen verilerin öğrenmedeki kalıcılığın uzun süreli olabilmesi için neler yapılması gerektiği hususunda hem öğretmenlere ve hem de programcılara faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Coğrafya, coğrafya öğretimi, coğrafya öğretim yöntemleri, sosyal bilim, sosyal bilimler öğretimi, öğretimde kalıcılık.

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fak. İlköğretim Bölümü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fak. İlköğretim Bölümü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

hakengin@marmara.edu.tr, hkayali@marmara.edu.tr

ABSTRACT

One of the most important problems of education-teaching activities is to provide permanency of gained information or behaviors wanted to be modified. It's known that various factors have an effect on information in terms of permanency. Lectures toward to practice, the abstraction of desired information and instruction methods yield some of these factors.

In social sciences, geography is the most difficult course for students to learn. It's understood from the interviews, done with social science department students, geography questions include the most wrong answers in ÖSS. It's realized that there is a relation between success of exam and correct answers in terms of geography questions.

In this study, by using survey method, the effects of the graduated school, number of students in classroom, instruction method, and students attribute to the course on permanent geography knowledge is examined.

Applied inquiry in this research consists of some parts such as personal information, the variables having an effect on teaching, and questions to examine General and Turkey's geography knowledge.

It's considered that the findings are very useful for both teachers and programmers to decide what should be done in terms of providing permanent information.

Key Words: *Geography, geography instruction, method of geography, social science, permanency in teaching.*

GİRİŞ:

Öğretim programları içerisinde coğrafya bir kültür dersi olarak kabul edilmektedir. Bu derste öğrenilen/öğretilen bilgiler hayatın her safhasında kullanılmaktadır. Basit olarak bir adresi tarif ederken veya ararken zihin haritasının kullanılmasından, yaşayacağımız evin seçimine, barınma ihtiyacımızı karşılayacak evi inşa ederken kapı ve pencerelerin hangi yöne konulacağına kadar çok değişik alanlarda coğrafya bilgileri kullanılmaktadır.

Öğretmenin, mühendisin, doktorun, askerinin veya bir siyasetçinin karşılaştığı sorunları açıklayabilmesi için sadece mesleki bilgileri yeterli olmamaktadır. Çeşitli sorumluluk sahibi kişilerin mesleki bilgileri ile coğrafi bilgileri birleştirmeleri gerekmektedir. Mekânsal ilişkilerin karmaşıklaştığı hemen her alanda mekân ve bu mekânın kullanımı ile

ilgili problemleri çözme sürecinin sağlıklı temellere dayanabilmesi için insanımızın iyi bir coğrafya öğretimi sürecinden geçmesi gerekmektedir¹.

Dünya hızla değişmekte ve birçok bakımdan bütünleşmektedir. Bu değişim ve bütünlüğün anlaşılması, gelecekte karşı karşıya kalınan sorunların kolaylıkla çözülebilmesi için, üzerinde yaşadığımız dünya bir bütün olarak algılanmalıdır. Çünkü dünyada insanın yaşamasına uygun karaların alanı sınırlı ve arttırılması söz konusu bile değilken, bu karaları kullanan insanların sayısı her geçen gün değişen oranlarda artmaktadır. Bugün 6 milyarı aşmış olan dünya nüfusunun 2040-2050 yıllarında 11-12 milyara varacağı tahmin edilmektedir. Dolayısı ile mevcut alan kullanılırken onun potansiyeli bilinmeli ve sürekli faydalanma için de mevcut doğal denge de bozulmamalıdır. Bunun için dünyanın bize ne sunduğu yanında, onun en verimli olarak kullanılabilmesi için Coğrafi potansiyeli hakkında da bilgi sahibi olmak gerekir. Bu yaklaşımdan hareketle Coğrafya derslerinin ilköğretimden başlayarak, üniversiteye kadar devam eden eğitim sürecinde çok özel bir yeri olmalıdır. Coğrafya öğretiminin amacı, insanın çevresiyle daha uyumlu ve onu doğru algılayarak daha bilinçli kullanmasını sağlamaktır².

Genel bir kanaat olarak coğrafya dersi, öğrenciler tarafından sevilmemekte ve öğrenciler bu derste yeterince başarılı olamamaktadır. Bu durumun sebepleri irdelendiğinde ise içerik, öğretim yöntemleri ve öğretmen tutumlarının bunda önemli etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle coğrafyanın içeriğinin dağ, dere, şehir ve ülkelerden oluştuğunu zannedenlerin sayısı bir hayli kabardır. Bunda kullanılan öğretim yöntemleri ile öğretmen yaklaşımlarının da etkisi olduğu bilinmektedir.

Problem Durumu ve Amaç

Giriş bölümünde çizilen çerçeve doğrultusunda, geleceğin öğretmeni, bilim adamı, siyasetçisi veya sorumluluk sahibi vatandaşları olarak düşündüğümüz üniversitelerin dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan öğrencilerin, **coğrafya bilgilerini hangi ölçüde hatırlayabildiğini tespit etmek ve hangi araç ve gereçler kullanılarak coğrafya eğitimi yapılmalıdır ki, coğrafya bilgilerinde en yüksek**

¹ Taşlı İsmail **Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması s.: 1.**

² Taşlı, İsmail., **a.g.e. s. 1**

hatırlanma sağlanabilsin? sorusu bu araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

Eğitim sistemimizin önemli sorunlarından biri, bilgilerin kalıcılığının sağlanmasıdır. Yapılan araştırmalarda gelişmiş ülkelerde uygulanan tam öğrenme modeli ile okuldaki öğrencilerin %95'inin öğretilenlerin çoğunu öğrendiklerini ortaya koymuştur³. Sınıfların kalabalık, öğretmenlerin her ders için uygun öğretim yöntem ve tekniklerini uygulayamaması/ uygulamaması öğretimde verimliliği düşürmektedir. Bu ilkedan hareketle araştırmanın amacı;

- Öğrenim görülen lisedeki sınıf mevcudu,
 - Öğrencinin eğitsel kol faaliyetlerine katılıp katılmadığı,
 - Lise öğrenimi sırasında lise ders kitapları dışında coğrafya ile ilgili yayın takip edilip edilmediği,
 - Öğrencilerin coğrafya dersini sevip sevmediği,
 - Coğrafya dersine karşı ilgi ve sevgi üzerinde etkili olan etkenler,
 - Derslerde araç gereç kullanım sıklığı,
 - Atlas kullanımı,
 - Coğrafya konuları ile ilgili araştırma yapılıp yapılmadığı,
- gibi değişkenlerle başarı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartarak, gelecekte bu ve benzeri araştırma sonuçları dikkate alınarak derslerin planlanıp, öğretilmesi yolunda öneriler geliştirmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1) Örneklemde yer alan öğrenci gruplarıyla,

2) Anketlerde ve görüşme formunda yer alan ifadelerle,

3) Uygulanan başarı testi ve bu testle ilişkilendirilen değişkenlerle

sınırlıdır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Marmara ve Süleyman Demirel Üniversitelerinin Fen-Edebiyat fakülteleri ile Eğitim fakültelerinin öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme yukarıda bahsedilen üniversitelerin Eğitim ve Fen – Edebiyat fakültelerinin 4. sınıfında öğrenim gören ve tesadüfi yöntem ile belirlenmiş, 151'i kız, 115'i erkek, 3'ü cevapsız olmak üzere toplam 269 öğrenciden oluşmaktadır.

³ Demirel, Özcan **Genel Öğretim Yöntemleri. s. 35** Usem yayınları-11, Ankara 1994.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, üniversitelerin 4. sınıf öğrencilerine uygulanan “Coğrafya Konuları Başarı Testi” ve “Öğrenci Değişkenler Anketi” ile toplanmıştır. Başarı testi ve değişkenler anketi 2002-2003 öğretim yılında uygulanmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan **Öğrenci Değişkenler Anketinde** öğrencilere ait kişisel bilgiler, mezun oldukları lise, lise öğrenimi sırasında coğrafya derslerinde uygulanan metot ve teknikler, kullanılan araç gereç ve materyaller, öğrencilerin lisede iken ve üniversite öğrenimi sırasında coğrafya dersine yönelik tutumları, coğrafya konuları ile ilgili çeşitli yayınları takip edip, etmedikleri ile ilgili sorular bulunmaktadır. **Başarı Testinin** geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için, testte yer alan sorular ÖSS’de çıkmış veya bu sınava yönelik olarak hazırlanmış sorulardan seçilmiştir. Veri toplama araçlarına, ön test uygulanarak elde edilen veriler doğrultusunda uzman görüşüne başvurulduktan sonra son şekli verilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Öğrencilere coğrafya bilgilerinin kalıcılığını test etmek için yukarıda ifade edilen şekilde oluşturulan 40 sorudan oluşan bilgi testi uygulanmıştır. Her sorunun puan değeri 2,5 olarak alınmış ve doğru cevaplar 2,5 ile çarpılarak her öğrencinin aldığı puan belirlenmiştir. Puanların başarı notuna dönüştürülmesinde ise 0-49 başarısız, 50-64 orta, 65-84 iyi ve 85-100 pekiyi olarak kabul edilmiştir.

Verilerin analizi bilgisayar yardımı ile SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde ve frekans dağılımları ile öğrencilerin coğrafya başarı testindeki sorulara verdikleri cevaplar ile değişkenler ki işlemine tabi tutulup ilişkilendirilerek anlamlılıklarına bakılmıştır. Bu çalışmada $\alpha > 0,000$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %57’si kız, %43’ü erkektir. Öğrencilerin coğrafya başarı testi puanları, cinsiyet değişkenine göre genel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Coğrafya başarı testinde pekiyi ve iyi derecede puan alanlarda erkekler daha başarılı iken, başarısız olan öğrencilerin %64 ’ü kız, %36’sı erkektir.

Araştırmaya konu olan öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımı dikkate alındığında ağırlıklı olarak %74’ünün 22-23 yaş gruplarında olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin başarı testi puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Başarı testinde pekiyi

derecede puan alanların % 74'ü 22-23, başarısız olanların ise; % 63'ü 22-23 yaş grubundadır. Testte başarısız olan öğrencilerin yaş sıralaması incelendiğinde yaş ilerledikçe, yani lise öğreniminden sonra zaman geçtikçe coğrafya bilgilerinde **kalicılığın azaldığı** görülmektedir. Öğrencilerin üniversiteye giriş sınavına kaçınıcı girişlerinde öğrencisi oldukları bölümü kazandıkları sorusuna alınan cevap yukarıda belirtilen sonucu destekleyici mahiyettedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %55'i üniversite sınavına bir, %32'si iki, %10'u üç defa, %3'ü ise dört defa girdiklerini belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin başarı testi sonuçları ile üniversite sınavlarına giriş sayısı ilişkilendirildiğinde **anlamli bir farklılık olduğu** anlaşılmaktadır. Başarı testi sonuçlarına göre; başarı gruplarının hepsinde sınava ilk girişte üniversiteyi kazanma oranı en yüksektir.

Başarı durumu	Tablo-1. Lisenin hangi alanından mezun olduğu - The department of graduated high school.				
	Sosyal (%)	Türkçe(%)	Türkçe-Mat(%)	Fen(%)	Cevapsız(%)
Başarısız	5	8	10	69	8
Orta	16	23	17	40	4
İyi	38	35	11	14	3
Pekiyi	50	33	17		
Toplam	22	24	13	39	5

Öğrenim görülen lisenin bilgilerin kalıcılığı dolayısı ile başarı üzerindeki etkisini tespit etmek üzere, öğrencilere mezun oldukları lise ve mezun oldukları alan sorulduğunda araştırmaya katılan öğrencilerin %47'si lise, %23'ü Anadolu Öğretmen Lisesi, %19'u Süper Lise, %6'sı Anadolu Lisesi, %3'ü Özel Lise ve %2'si ise Meslek Lisesi mezunu olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin başarı testi puanları ile mezun oldukları lise arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Dolayısı ile başarı puanlarının dağılımı ve mezun olunan liselerin dağılımı arasında benzerlik olduğu anlaşılmaktadır. Mezun olunan lise ile başarı arasında anlamlı bir ilişki yokken, mezun olunan alan ile başarı arasında anlamlılık görülmektedir. Öğrencilerin %37'sinin liselerin Fen alanından, %24'nün Türkçe, %22'sinin Sosyal, %13'ünün Türkçe-Matematik alanlarından mezun oldukları belirlenmiştir(Tablo-1). Sosyal alandan mezun olan öğrencilerin Coğrafya sorularını cevaplamada daha başarılı oldukları görülmektedir. Başarı testinde pekiyi derecede puan alanların %50'si Sosyal, %33'ü Türkçe, %17'si Türkçe-Matematik alanından

mezun iken, başarısız olanların %69'u Fen, %10'u Türkçe-Matematik, %8'i Türkçe,%5'i Sosyal alandan mezundur.

Ülkemizde sınıftaki öğrenci sayısının kalabalık olması önemli sorunlardan biri olarak görülmekte ve genel olarak başarısızlığın sebeplerinden biri olarak gösterilmektedir. Bundan hareketle ankete katılan öğrencilere mezun oldukları lisede sınıf mevcutlarının sayısı sorulduğunda öğrencilerin yaklaşık %32'si sınıflarının 36-45 kişiden, %30'u 26-35 kişiden, %25'i 15-25 kişiden ,%12'si 46 ve daha fazla sayıda kişiden oluştuğunu belirtmiştir. Yapılan değerlendirmelerden, öğrencilerin Coğrafya başarı testi puanlarının lisedeki sınıf mevcutları ile ilişkilendirildiğinde **anlamlı bir farklılık** görülmemektedir. Coğrafya bilgilerini en yüksek hatırlama oranına sahip öğrencilerin %67'si mevcudu 36'dan fazla olan sınıflarda öğrenim görmüştür. Bu durum araştırmacıların beklentilerinin dışındadır ve üzerinde de tartışılması gerekmektedir.

Tablo-2 Başarı durumu ve Eğitsel kollara katılım - Academic success and the participation of educational branch.			
	Value	df	Asymp.Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,256 ^a	6	,027
Likelihood Ratio	13,990	6	,030
Linear-by-linear Association	4,191	1	,041
N of Valid cases	269		

Başarılı öğrencilerin genellikle aktif oldukları ve sınıf içi, sınıf dışı etkinliklere katıldıkları bilinmektedir. Öğrencilerin mezun oldukları lisedeki eğitsel kol faaliyetleri, yarışma, münazara ve benzeri etkinliklere katılıp katılmadıkları, katılanların katılmayanlara göre başarı durumlarında bir anlamlılık olup olmadığını belirlemek üzere “Eğitsel kol, yarışma, münazara ve benzeri faaliyetlere katılıp katılmadıkları, katılıyorlarsa katılım şekli nedir?” diye sorulduğunda, öğrencilerin %67'si katıldığını, %30'u ise katılmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin başarı durumu lisedeki çeşitli etkinliklere katılıp katılmamaları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir(Tablo-2). Başarı testinden pekiyi derecede puan alanların %83'ü etkinliklere katıldığını ifade etmiştir. Bunların %50'si aktif olarak, %33'ü ise seyirci olarak

^a 6 cells (500, 0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is, 18

katıldığını belirtmektedir. Başarısız olanların ise %53'ü bu tür faaliyetlere katılmaktadır ki bunlarında %43 'ü aktif katılımcıdır.

Öğrencilere lisede iken Coğrafya ders kitapları dışında Coğrafya konuları ile ilgili herhangi bir yayın takip edip etmedikleri sorulduğunda öğrencilerin %71'inin bu tür yayınları takip etmedikleri %27'sinin ise takip ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin başarı testi puanları Coğrafya konuları ile ilgili ders dışı yayınları takip etme değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte olup, Coğrafya konuları ile ilgili yayınları takip edenlerin daha başarılı oldukları görülmektedir. Başarı testinden pekiyi dereceden puan alan öğrencilerin %33'ü Lisede Coğrafya ders kitapları dışında Coğrafya konuları ile ilgili bir yayın takip ederken; iyi derecede puan alan öğrencilerin %36'sı, orta derecede puan alanların %22'si, başarısız öğrencilerin %18'i coğrafya konuları ile ilgili yayın takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

Coğrafya derslerinin laboratuvarının arazi çalışmaları olduğu ve coğrafya öğretiminde gezilerin önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Öğrencilere lise öğrenimleri sırasında Coğrafi geziye çıkıp çıkmadıkları sorulduğunda, öğrencilerin %60'ı hiç Coğrafi geziye katılmadığını belirtirken, %20'si bir, %11'i iki, %4'ü üç, %4,1'i dört ve daha fazla sayıda coğrafi geziye katıldığını ifade etmiştir. Öğrencilerin başarı testi puanları lisede Coğrafi geziye katılıp katılmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Yapılan araştırmalar, öğrenilenlerin sonradan hatırlanması ile öğrenme sırasında kullanılan duyu organlarının sayısı arasında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır⁴. Dersle ilgili olarak yapılan ödev veya benzeri çalışmaların başarı üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla, öğrencilere öğrenimleri sırasında coğrafya ile ilgili ödev hazırlayıp hazırlamadıkları sorulduğunda alınan cevapların değerlendirilmesinden, araştırmaya katılan öğrencilerin %63'ünün lise öğrenimi sırasında Coğrafya dersi ile ilgili ödev hazırlamadığı, %24'ünün bir defa dönem ödevi yaptığı, %7'sinin bir defa dönem ödevi ve özel araştırma konusu hazırladığı, %4'ünün dönem ödevi dışında tartışma konuları ile ilgili araştırmalar yaptığı, %1'inin ise bütün dönem ödevlerini coğrafyadan hazırladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin başarı testi puanlarının lise öğrenimi sırasında Coğrafya dersi ile ilgili araştırma yapmaları değişkenine göre anlamlı bir **farklılık göstermediği**

⁴ Yalın, Halil İbrahim, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme** s.: 82, Nobel Yayın Dağıtım, Eylül 2001, Ankara

anlaşmaktadır. Uygulanan testte en yüksek hatırlama oranına sahip olanların %50'sinin hiç, %33'ünün bir defa dönem ödevi, %17'sinin ise bir defa dönem ödevi ve özel araştırma konusu hazırladığı belirtilmiştir. Başarısız olan öğrencilerin %70'i hiç Coğrafya ödevi hazırladığını belirtirken, %18'i bir defa dönem ödevi, %3'ü bir defa dönem ödevi ve özel araştırma konusu, %1'i bütün dönem ödevlerini Coğrafyadan hazırladığını, %3'ü dönem ödevi dışında araştırma konuları ile ilgili kütüphane çalışması yaptığını ifade etmiştir.

	Tablo-3 Lisede coğrafya dersleri en çok hangi yöntemle işlenirdi?- In high school, what was the common techniques used in terms of geography?					
	Öğretmen anlatır biz not tutardık (%)	Soru cevap yöntemi ile (%)	Biz anlatırdık öğretmen özetlerdi (%)	Tartışma ve problem çözme yöntemi ile işlerdik (%)	Öğretmen gösterim ve drama gibi yöntemlerle dersi işlerdi (%)	Cevapsız (%)
Başarısız	61	9	21	3	6	
Orta	47	18	16	8	12	
İyi	48	17	19	9	6	1
Pekiyi	33	33	33			1
Toplam	51	15	19	7	8	1

Eğitim programlarının hedefine ulaşması büyük ölçüde eğitim programında hedef alınan öğrenme kuramlarına ve stratejilerine bağlı olduğu, bunlara bağlı olarak sınıf içerisinde uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin de bu stratejilerle uyum içerisinde olması gerektiği bilinmektedir. Ayrıca öğrenmenin kalıcı olabilmesi için sınıf içi uygulamaların önemli olduğuna da dikkat çekilmekte ve öğrenmelerin kalıcı izli olmasının öğretim yöntemleriyle ilişkili⁵ olduğu kabul edilmektedir. Bu yaklaşımlardan hareketle araştırmaya katılan öğrencilere lisede Coğrafya derslerinin en çok hangi yöntem ile işlendiği sorulduğunda %51'i öğretmenin anlatıp öğrencilerin not tuttuğu, %19'u öğrencilerin konuları anlatıp öğretmenin özetlediği, %15'i soru-cevap, %8'i öğretmenin gösterim ve drama tekniklerini kullandığını ve öğrencilerin gereklikçe derse katıldığını, %7'si tartışma ve problem çözme teknikleriyle ile dersi işlediklerini belirtmiştir (Tablo-3). Öğrencilerin başarı testinden aldıkları puanlar derslerde kullanılan yöntemler değişkenine göre anlamlı bir **farklılık göstermemektedir**. Bu

⁵ Demirel, Ö., **Eğitimde Nitelik Geliştirmede İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Tam Öğrenmenin Yeri ve Önemi** Eğitimde Nitelik Geliştirme-Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri

sonucun genel beklentilerle uyuşmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, öğretim teknikleri içerisinde olmayan, sadece ilköğretimde öğrencilerde not tutma alışkanlığının geliştirilmesi için kullanılabilir **not tutturarak ders işlemenin** en fazla ders işleme tekniği olarak uygulandığının anlaşılması da dikkat çekicidir. Burada üzerinde durulması gereken husus başarı testinden pekiyi derecede puan alan öğrencilerin içerisinde not tutturma yöntemi ile ders işleme oranının nispeten azaldığının görülmesidir(%33).

Kalıcı öğrenmenin büyük ölçüde uygun öğrenme yaşantıları ile ilgili olduğu bilinmektedir. Öğrenme yaşantıları kazandırılmak istenen davranışın niteliğine göre, oluşturulacak öğretme durumlarında öğrencinin gerek kendisi, gerekse çeşitli araç gereçlerle etkide bulunmalarının sağlanmasını gerektirmektedir⁶. Buna göre kalıcı öğrenmenin kolaylaşması için derslerde harita, atlas, tepegöz ve projeksiyon gibi ders araçları kullanılmalıdır. Araştırmaya katılan öğrencilere coğrafya derslerinde araç gereçlerin kullanılıp kullanılmadığı, kullanılıyorsa sıklığı sorulduğunda, öğrencilerin %72'si seyrek, %19'u çok seyrek, %1'i her derste atlas kullandıklarını belirtirken, %7'si derslerde atlas kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Başarı testi sonuçlarına göre en yüksek hatırlama düzeyine sahip öğrencilerin %83'ü atlası seyrek, %17'si çok seyrek kullandıklarını belirtmişlerdir. Atlas kullanımına benzer bir durumun harita dışındaki projeksiyon, tepegöz, video ve benzeri araçların kullanımında da söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Derslerde araç gereç kullanım sıklığı sorulduğunda öğrencilerin %59'u harita dışında araç gereç kullanılmadığını, %21'i çok seyrek kullanıldığını, %16'sı öğretmen gerekli gördükçe kullanıldığını, %2'si her derste kullanıldığını belirtmişlerdir(Tablo-4).

<i>Tablo-4 Coğrafya derslerinde harita dışında projeksiyon, tepegöz, video ve benzeri ders araçlarının kullanım sıklığı nasıldı?</i>					
<i>- What was the frequency of using the tools such as projection, video, etc. Except for maps?</i>					
	Her derste (%)	Öğretmen gerek gördükçe (%)	Çok seyrek (%)	Harita dışında araç gereç kullanılmadı (%)	Cevapsız (%)
Başarısız		15	20	64	1
Orta	5	16	20	57	2
İyi	1	19	24	53	2
Pekiyi				100	
Toplam	2	16	21	57	2

⁶Özbilgin, L. **Eğitimde Nitelik Geliştirmede Eğitim Teknolojisinin Yeri ve Katkısı** s. 154 Eğitimde Nitelik Geliştirme-Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri

Derslerde araç-gereç ve atlas kullanım sıklığı ile öğrencilerin başarıları ilişkilendirildiğinde, **araştırmacıların beklentisinin** tersine anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin başarı testi puanları derslerde atlas kullanımının sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Örneğin başarı testinden pekiyi derecede puan alan öğrencilerin tamamı derslerde harita dışında araç gereç kullanılmadığını belirtirken, iyi derecede puan alan öğrencilerin %53'ü, başarısız öğrencilerin %65'i harita dışında araç gereç kullanılmadığını ifade etmiştir.

Dersteki başarı ile derse karşı ilgi ve sevgi arasında ilişki olduğu çoğu eğitimci tarafından kabul edilmektedir. Öğrencilere lisede okudukları derslerin hepsini birden düşünüp, derse karşı ilgi ve sevgilerini dikkate aldıklarında; Coğrafya dersinin kaçınıcı sırada yer aldığı sorulduğunda öğrencilerin %39'u 4-6 sırada, %35'i 1-3 sırada, %9'u 7-9 sırada yer aldığını, %13'ü Coğrafya dersinin sıralamaya girmediğini belirtmiştir(Tablo-5).

Araştırmacıların beklentileri doğrultusunda öğrencilerin başarı testi puanları ile bütün dersler içinde Coğrafya dersinin sıralaması ilişkilendirildiğinde derse karşı ilgi ile dersin sıralaması arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır(Tablo-6).

<i>Tablo-5 Lisede okuduğunuz derslerin hepsini birden düşündüğünüzde derse karşı ilgi ve sevginizi dikkate aldığımızda, coğrafya dersi kaçınıcı sırada yer alırdı?</i> - When recall the all courses in high school, what was the order of geography with regard to your interests and attitudes to lecture?					
	1-3 (%)	4-6 (%)	7-9 (%)	Sıralamaya giremezdi(%)	Cevapsız (%)
Başarısız	12	47	16	23	3
Orta	31	39	10	14	5
İyi	52	35	5	5	3
Pekiye	67	33			
Toplam	35	39	9	13	3

<i>Tablo-6 Lisede okuduğunuz derslerin hepsini birden düşündüğünüzde derse karşı ilgi ve sevginizi dikkate aldığımızda coğrafya dersi kaçınıcı sırada yer alırdı?</i> - When recall the all courses in high school, what was the order of geography with regard to your interests and attitudes to lecture?			
	Value	df	Asymp.Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	44,755	12	,000
Likelihood Ratio	48,866	12	,000
Linear-by-linear Association	30,760	1	,000
N of Valid cases	269		

Öğrencilere diğer dersler içinde Coğrafya dersinin sıralamasının belirlenmesinde etkili olan faktörler sorulduğunda; öğrencilerin %45'i içeriğin, %29'u öğretmen tutumunun, %13'ü dersin öğretim yöntemlerinin ve %11'i dersin üniversite sınavlarındaki öneminin etkili olduğunu belirtmiştir(Tablo-7). Öğrencilerin başarı testi puanları coğrafya dersinin diğer dersler içinde sıralamasının belirlenmesinde etkili olan faktörler değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Testte pekiyi derecede puan alanların %50'si öğretmenin tutumunun, %50'si ise dersin içeriğinin; iyi derecede puan alanların %52'si dersin içeriğinin, %26'sı öğretmenin tutumunun, %13'ü dersin öğretim yöntemlerinin, %8'i dersin üniversite sınavlarındaki öneminin etkili olduğunu ifade etmektedir.

Başarı durumu	Tablo-7 On dokuzuncu sorudaki sıralamayı yapmanızda en fazla etkisi olduğunu düşündüğünüz etken aşağıdakilerden hangisidir? - What do you think about the most effective factors on ordering 19. questions?				
	Öğretmenin tutumu(%)	Dersin içeriği(%)	Dersin öğretim yöntemleri(%)	Dersin üniversite sınavlarındaki önemi(%)	Cevapsız (%)
Başarısız	30	35	9	18	8
Orta	30	43	17	9	1
İyi	26	52	13	8	1
Pekiyi	50	5			
Toplam	27	45	13	11	3

Öğrencilerin %30'unun üniversite sınavlarında tercihleri arasında Coğrafya bölümleri bulunurken, %70'inin tercihleri arasında Coğrafya bölümleri yer almamaktadır. Öğrencilerin başarı puanları ile üniversite sınavında tercihleri arasında Coğrafya bölümlerinin bulunup bulunmadığı arasında, ilişkilendirme yapıldığında anlamlı bir farklılık olup, üniversite sınavında tercihleri arasında Coğrafya bölümü bulunanların daha başarılı oldukları anlaşılmaktadır(Tablo-8). Başarı testinde en yüksek hatırlama oranına sahip olanların %83'ü üniversite tercihleri arasında Coğrafya bölümlerinin bulunduğunu belirtirken, %17'si bulunmadığını; başarısız olanların %8'i bulunduğunu, %86'sı bulunmadığını belirtmiştir.

Tablo-8 Üniversite sınavında tercihleriniz arasında Coğrafya bölümleri var mıydı? - Were the geography departments there in your OSS preferences?			
	Value	df	Asymp.Sig. (2-sided)

Pearson Chi-Square	40,096 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	43,024	6	,000
Linear-by-linear Association	37,056	1	,000
N of Valid cases	269		

Değişkenler anketinde öğrencilere üniversiteye girdikleri sınavda **yanlış** cevapladıkları Coğrafya sorusu sayısı sorulduğunda ise, öğrencilerin %40'ı 1-2, %27'si hiç yoktu, %22'si 3-4, %6'sı 5-6, %6'sı 7 ve daha fazla diye cevap vermiştir. Öğrencilerin başarı testi puanları ile üniversite sınavı sırasında Coğrafya sorularına verdikleri cevaplar arasında **anlamli bir farklılık** görülmektedir.

Başarı durumu	Tablo-9 Lise öğreniminiz sırasında coğrafya öğretiminin gerekli olduğuna inaniyor muydunuz? - <i>Do you believe that geography instruction is required during high school?</i>		
	Evet(%)	Hayır(%)	Cevapsız(%)
Başarısız	73	23	4
Orta	86	13	1
İyi	9	5	5
Pekiyi	100		
Toplam	84	12	4

Öğrencilere üniversitedeki öğrenimleri sırasında Coğrafya konuları ile ilgili herhangi bir yayın takip edip etmedikleri sorulmuş ve başarı oranları ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre üniversitede Coğrafya ile ilgili yayınları takip etme ile başarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Araştırmaya katılan öğrencilere lise öğrenimi sırasında ve şimdi Coğrafya öğretiminin gerekliliği hakkındaki kanaatleri sorularak bunlar başarı ile ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirmenin sonuçlarına göre, hem lise öğrenimi ve hem de üniversite öğrenimi sırasında coğrafya dersinin gerekliliği ile başarı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Başarı testinden en başarılı olan öğrencilerin tamamı lise döneminde coğrafya derslerinin gerekliliğine inandıklarını belirtirken, başarısız olanlarda bu oran %73'e düşmektedir(Tablo-9). Öğrencilere şimdi Coğrafya öğretiminin gerekli olduğuna inaniyor musunuz diye sorulduğunda ise öğrencilerin %77'si evet, %23'ü ise hayır diye cevap vermiştir. Bunda da iyi derecede puan

alan öğrencilerin %85'i coğrafya öğretiminin gerekliliğine inandığını ifade ederken, %15'i inanmadığını, başarısız olan öğrencilerin %65'i inandığını %35'i inanmadığını belirtmiştir.

SONUÇ

1- Öğrencilerin başarı testi puanları ile mezun oldukları lise arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, mezun olunan alan ile başarı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2- Ülkemizde sınıftaki öğrenci sayısının kalabalık olması önemli sorunlardan biri olarak görülmekte ve genel olarak başarısızlığın sebeplerinden biri olarak gösterilmesine karşılık bu çalışmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin Coğrafya başarı testi puanlarının lisedeki sınıf mevcutları ile ilişkilendirilmesinde **anlamlı bir farklılığın olmadığı dikkati çekmektedir.**

3- Bu çalışmada, coğrafi amaçlı gezilere katılma ile lise öğrenimi sırasında yapılan dönem ödevi ve benzeri araştırmaların coğrafya bilgilerinin hatırlanmasında etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

4- Uygulanan testten alınan puan ile dersin öğretiminde kullanılan yöntem ve araç-gereç kullanımının bu çalışmada bilgilerin hatırlanmasında önemli bir etken olmadığı görülmüştür.

5- Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerde rol alan öğrenciler ile coğrafya konuları ile ilgili ders dışı yayın takip edenler coğrafya bilgilerini hatırlamada daha başarılıdır.

6- Coğrafya dersine karşı ilgili olan ve lisede okuduğu dersler içerisinde coğrafya dersini 1-3 sıralara koyan öğrenciler ile üniversite giriş sınavında tercihleri arasında coğrafya bölümü olanlar, olmayanlara göre daha başarılıdır.

7- Coğrafya derslerinin gerekliliği ile üniversite sınavında coğrafya sorularını doğru cevaplamadaki başarı ve uygulanan başarı testinden elde edilen başarı arasında dikkat çekici bir ilişki vardır.

Öneriler

Öğrencilerin lisedeki eğitsel kol faaliyetleri, yarışma, münazara ve benzeri etkinliklere katılmaları onların diğer derslerde olduğu gibi, coğrafya derslerinde de başarılarının daha çok artmasına etki etmesi yanında, güncel sorunların anlaşılıp yorumlanabilmesi için özellikle coğrafya derslerinde bu tür faaliyetlerin daha fazla düzenlenmesi ve öğrencilerin bu etkinliklere katılmaları için öğretmenler tarafından teşvik edilmeleri gerekmektedir.

Lise öğrenimleri sırasında ders kitapları dışında, hangi güncel coğrafya yayınlarının bulunduğu konusunda öğretmenlerin öğrencilere gerekli bilgileri vermesi, bu yayınları tanıtması ve öğrencilerin bu yayınlardan derslerde faydalanmaları konusunda onları teşvik etmeleri gerekmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve hızla yayılması bu konuda önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Ayrıca bu yolla öğrenme işine renkli ve çok değişik görsel malzemelerin katılımı da sağlanarak coğrafya konularının cazip olması sağlanmış olur. Bunun için öncelikle Coğrafya öğretmenlerinin hızla hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekmektedir.

Derslerde kullanılan yöntem ve teknikler ile öğretmenin derse yönelik tutumlarının öğrencilerin ders hakkındaki düşüncelerini etkilediği, derse yönelik ilgi ve sevgilerinin artmasına, bunun sonucunda derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerine zemin hazırladığı anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin, öğrencilerin derse ilgilerini çekecek, onları derse motive edecek çeşitli yöntem ve teknikleri kullanacak şekilde dersini planlaması, her konuya özgü araç ve gereçle dersi desteklemesi gerekmektedir. Özellikle coğrafi olayların örneklendirilmesinde bilgisayar teknolojisinden yararlanarak animasyonlarla bilgilerin kalıcılığı artırılabilir.

Öğrencileri araştırmaya sevk edecek, coğrafya konularının irdelenmesinde problem çözme ve yaratıcılıklarını kullanacak ödevlerin verilmesi gerekir. Böyle bir uygulama öğrencilerin dikkatleri ve daha fazla duyu organının öğrenme işine katılmasına, dolayısıyla öğrenilenlerin daha yüksek oranda hatırlanmasına zemin hazırlar.

KAYNAKÇA

- Demirel, Özcan **Genel Öğretim Yöntemleri.** s. 35. Usem yayınları- 11, Ankara 1993.
- Yalın, Halil İbrahim, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme** s.: 82, Nobel Yayın Dağıtım, Eylül 2001, Ankara
- Demirel, Ö. **Eğitimde Nitelik Geliştirmede İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Tam öğrenmenin Yeri ve Önemi.** Eğitimde Nitelik Geliştirme-Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiriler. Ö.K.O.-EAGM. 14-15 Nisan1991, İstanbul
- Özbilgin, L. **Eğitimde Nitelik Geliştirmede Eğitim Teknolojisinin Yeri ve Katkısı** s. 154. Eğitimde Nitelik Geliştirme-Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiriler, Ö.K.O.-EAGM. 14-15 Nisan1991, İstanbul
- Taşlı, İsmail **Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistemik Kullanımının Sağlanması,** Milli Eğitim Dergisi, Sayı No: 145, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını. 2000, Ankara